

KAPITALO EFEKTYVUMAS IR ILGALAIKIO TURTO AMORTIZACIJA PRIVATIZUOTOSE IR VALSTYBINĖSE ĮMONĖSE

BRONISLAVA BARZDĖNYTĖ

Akivaizdus privatizavimo bruožas, konkretus dažnos akcinės bendrovės (AB) veikloje ir visuotinis remiantis statistiniais rodikliais, yra nenoras indeksuoti ilgalaikio materialaus turto vertę. Šio reiškinio priežastys ir padariniai galbūt yra didesni ir įdomesni, motyvai pairesni ir labiau pretenzingi nei gali įsivaizduoti paprastas pilietis. Tai ne vien turto persiskirstymas visuomenės sluoksniams ir atskiriems individams “kapitalistams”. Juk ne be pagrindo ir ne vien marksistai ekonomines krizes sieja su pagrindinio kapitalo reprodukcija, investicijų pokyčiais.

Panagrinėkime privatizavimo poveikį šiandieninės ekonominės veiklos rodikliams, kartu pabandykime atsakyti, ar privatizavimas suteikė galimybių padidinti turto panaudojimo efektyvumą, t. y. pasiekti tą tikslą, dėl kurio ir sumanytas privatizavimas.

Įvykusio privatizavimo mastas gana didelis. 1994 m. pabaigoje 31,2 proc., 1992 m. viduryje jau 41,7 proc. Lietuvos nefinansinių ne žemės ūkio įmonių nuosavo kapitalo jau buvo privatus. Akcinės bendrovės statusą turinčios įmonės disponavo atitinkamai 33,5 proc. ir 43,7 proc. visų šių organizacijų kapitalo (apskaičiuota autorės, remiantis [2] ir [3] duomenimis). Turint omenyje, kad 1994 m. akcinių bendrovių ilgalaikis materialus turtas indeksuotas vidutiniškai 1,87 karto mažesniu koeficientu negu valstybinių įmonių (VĮ) turtas, tikroji šios proporcijos reikšmė yra gerokai didesnė AB naudai. Pagal Valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymą, privatizuota 32,7 proc. viso privatizuotino turto arba 23,8 proc. viso valstybinio turto (1995 m. lapkričio 20 d. būklė). Pirmasis privatizavimo etapas baigtas, daugelis įmonių jau 2–3 metus dirbo dominuojant privačiam kapitalui. Kokį tai turėjo poveikį darbo rezultatams, ar AB veikla efektyvesnė nei VĮ veikla?

Statistiniai duomenys rodo, kad VĮ 1995 m. likvidumo ir finansinės rizikos rodikliai yra geresni nei atitinkami AB rodikliai [3]. Efektyvumo rodiklių santykis per 1991–1995 m. laikotarpį klostėsi įvairiai (1 lentelė). Tam tikrų efektyvumo rodiklių dinamika ir santykis skirtingas. Rentabilumas – pelno ir įmonės kapitalo santykis – AB per visą laikotarpį buvo gerokai didesnis nei VĮ. Manytina, kad čia reikšmingą įtaką turėjo ir tas faktas, kad privatizuojant valstybines įmones didesnę paklausą turėjo mažiau kapitalui imlios įmonės. Kitas efektyvumo rodiklis – veiklos pelno norma, kaip veiklos pelno ir veiklos pajamų santykis, – nerodo tokio didelio privataus kapitalo įmonių pranašumo. 1992 ir 1993 m. imant visą Lietuvos ūkį šis rodiklis buvo didesnis valstybinėse įmonėse. Tačiau iš bendro vertinimo reikėtų išskirti transporto ir sandėliavimo veiklą. Čia visi VĮ veiklos efektyvumo rodikliai per visą laikotarpį buvo geresni nei AB, ir žymiai geresni negu kitų veiklos rūšių. Šio reiškinio priežastys yra kitos ir suprantamos, nesietinos su privatizavimu.

Vertinant šių dviejų rūšių įmonių veiklos efektyvumą privalu išskirti 1994 m. rodiklius. Formaliai galima konstatuoti didelį privataus kapitalo subjektų veiklos efektyvumo pranašumą, palyginti su VĮ veikla, kadangi jų rentabilumo rodikliai kelis kartus didesni. Tačiau norėtume pastebėti, kad AB veiklos 1994 ir 1995 m. efektyvumo rodikliai yra padidinti tiek absoliučia išraiška, tiek lyginant su VĮ rodikliais.

Situacija, kai ekonominio efektyvumo rodikliai nerodo tikros padėties, pati savaime yra blogybė. Bet dar didesnė blogybė yra tai, kad “sugadintas termometras” dezinformuoja ekonominės politikos formuotojus. Realiai vykstančių procesų ekonominiai padariniai jau pasireiškia ir greitai didžiule jėga užgnius Lietuvos ūkį. Čia turimi omenyje amortizacinės politikos padariniai.

Vienas iš kapitalo apskaitos ir amortizacinių priskaitymų netvarkos signalų yra alogiška ilgalaikio materialaus turto susidėvėjimo dinamika. Lietuvos pramonės pagrindinių gamybinių fondų susidėvėjimas nuolatolai didėjo. Per pastaruosius penkiolika metų jų susidėvėjimas sudarė: 1980 m. – 33,8 proc., 1985 m. – 41,4 proc., 1990 m. – 43,3 proc. [5, p. 137]. Vadinas, susidėvėjimas kasmet didėjo beveik po vieną procentinį punktą. Tai vyko, nors buvo atiduoti eksploatuoti tokie stambūs objektai, kaip antai: Mažeikių naftos perdirbimo įmonė ir Ignalinos atominė elektrinė, ženkliai sumažinę susidėvėjimo koeficientą atitinkamose šakose. Todėl jų susidėvėjimo sumažėjimą 1991 m. iki 24,4 proc. [5, p. 137] ir tolesnį mažėjimą kai kuriose veiklos rūšyse (statyba,

Veiklos rūšis	Įmonių rūšis	Pelno ir įmonės kapitalo santykis (%)					Veiklos pelno norma (veiklos pelno ir veiklos pajamų santykis) (%)				
		1991 m.	1992 m.	1993 m.	1994 m.	1995 m.	1991 m.	1992 m.	1993 m.	1994 m.	1995 m.
Iš viso	VĮ	20,5	68,8	51	3,9	2,2	18,5	16,8	12,8	3,7	2,3
	AB	25,2	106,7	75,7	16,4	12,3	58,2	15,1	12,0	6,6	4,7
Kasybos pramonė ir karjerų eksploatavimas	VĮ	-	39,6	63,2	2,7	8,6	-	28,4	17,1	3,7	5,6
	AB	-	14,1	68,2	45,5	40,3	-	26,6	27,9	29,4	31,5
Apdirbamoji pramonė	VĮ	20,3	93,5	32,7	x	x	28,9	25,9	11,0	3,8	1,4
	AB	-	135,4	76,1	8,5	6,4	-	29,3	16,9	6,9	5,8
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	VĮ	-	21,7	20,6	x	x	-	3,0	5,0	x	x
	AB	-	-	163,8	16,2	8,4	-	-	13,0	0,3	2,3
Statyba	VĮ	11,6	25,3	20,8	2,3	0,7	13,8	13,1	10,4	8,3	3,1
	AB	-	127,0	148,6	59,6	24,9	-	15,8	13,8	12,0	6,8
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	VĮ	24,7	112,1	14,0	x	x	13,1	9,4	1,0	1,8	0,1
	AB	-	69,5	53,9	20,3	23,1	-	6,8	4,3	3,4	2,7
Transportas ir šandėliavimas	VĮ	23,9	92,8	207,3	50,8	12,7	7,7	22,5	35,1	23,1	11,7
	AB	-	92,3	80,2	22,2	19,8	-	20,5	9,9	9,7	8,0

prekyba, transportas) kitais metais galima paaiškinti kaip 1991 m. pradėtos ir toliau tęstos amortizacinės ir "prichvatizacijos" politikos padarinį. Apskaičiuoti ilgalaikio materialaus turto susidėvėjimo koeficientai 1991–1995 m. pagal veiklos ir įmonių rūšis pateikti 2 lentelėje.

1994 m. indeksavus ilgalaikį turtą ir papildomai padidinus pagrindinių priemonių susidėvėjimą, ilgalaikio materialaus turto susidėvėjimo koeficiento reikšmė pramonėje padidėjo iki 37,4 proc. Taigi turto susidėvėjimo ir kapitalo apimties rodiklių reikšmė pasislinko link realaus dydžio, nors vis dar lieka gerokai už jį mažesnė. Tačiau realios lėšos šiam turtui atkurti nesiformavo dėl trijų pagrindinių priežasčių.

2 lentelė. Ilgalaikio materialaus turto susidėvėjimas*

Veiklos rūšis	Įmonių rūšis	Ilgalaikio materialaus turto susidėvėjimo ir jo įsigijimo vertės santykis metų pabaigoje (%)					
		1990 m.	1991 m.	1992 m.	1993 m.	1994 m.	1995 m.
Iš viso	VĮ	38,5	22,8	22,0	19,9	35,1	37,2
	AB			22,65	20,0	33,9	32,7
Kasybos pramonė ir karjerų eksploatavimas	VĮ			24,0	24,3	31,4	32,8
	AB			27,4	26,2	30,7	31,8
Apdirbamoji pramonė	VĮ	41,7	23,6	24,9	24,7	37,8	41,5
	AB			24,8	22,8	37,1	37,6
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	VĮ			19,3	20,2	35,1	37,2
	AB		–	–	28,2	23,2	37,0
Statyba	VĮ	40,0	22,7	20,0	13,8	28,9	30,3
	AB			25,0	24,2	35,9	37,3
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	VĮ	33,6	18,0	19,0	14,7	28,6	31,9
	AB			14,5	10,5	21,9	20,6
Transportas ir sandėliavimas	VĮ	44,5	30,0	23,2	17,1	37,3	38,4
	AB			30,0	22,2	29,1	30,3
Paštas ir ryšiai	VĮ	30,5	20,5	17,8	16,3	36,7	37,7
	AB			22,2	9,2	10,9	6,0

* Lentelėje pateikiami 1991–1995 m. koeficientai apskaičiuoti atitinkamų duomenų metų pabaigoje, o 1990 m. – 1991 metų pradžios duomenų pagrindu. Naudotasi šiais šaltiniais: Įmonių finansiniai rodikliai 1993 metais. V., 1994; Įmonių finansiniai rodikliai 1994 metais. V., 1995; Įmonių finansiniai rodikliai 1995 metais. V., 1996; Lietuvos Respublikos ūkio 1991 m. finansiniai rodikliai. V., 1992; Lietuvos Respublikos ūkio 1992 m. finansiniai rodikliai. V., 1993.

Pirma dėl nepakankamo ilgalaikio turto indeksavimo. Prisiminkime, kad 1991 m. kainos padidėjo 4,8 karto, o pagrindinių priemonių vertė indeksuota, taigi ir amortizacinių atskaitymų priskaitymas padidintas 2,2 koeficientu tik antroje metų pusėje. 1992 m. kainos padidėjo 12,6 karto, o vidutinis pagrindinių priemonių indeksavimo 1992 m. gegužės 1 d. būklei koeficientas sudarė 4,47 karto. Tuo tarpu amortizacija antrame ketvirtyje buvo skaičiuojama nuo neindeksuotos pagrindinių priemonių vertės. Trečiasis ilgalaikio materialaus turto vertės indeksavimas uždelstas iki 1994 m. balandžio 1 d., vidutinis indeksavimo koeficientas sudarė 6,6. 1994 m. pabaigoje ilgalaikis materialus turtas indeksuotas vidutiniškai 64,9 karto, palyginti su 1990 m. (2,2 karto – 1991 m., 4,47 karto – 1992 m., 6,6 karto – 1994 m.), o kainos per tą patį laikotarpį padidėjo daugiau nei 255 kartus.

Antra, Lietuvos akcinės bendrovės, kitaip nei įprasta rinkos šalių įmonėse, neskubėjo maksimaliai pasinaudoti valstybės leista ir netgi rekomenduojama galimybe padidinti amortizacinius atskaitymus. Ilgalaikio materialaus turto indeksavimas pagal 1994 m. balandžio 1 d. ir pagal 1995 m. gruodžio 31 d. būklę buvo privalomas tik valstybinėms įmonėms ir valstybinėms akcinėms įmonėms, o kitų nuosavybės formų įmonės neprivalėjo, tačiau galėjo indeksuoti ir kitais koeficientais, bet ne didesniais negu nurodyta Vyriausybės nutarime. Tačiau AB vengimą indeksuoti rodo vidutinis indeksavimo koeficientas. VĮ jis sudaro 8,28, o AB – tik 4,43 (3 lentelė). Suprantama, šių koeficientų skirtumui turi įtakos struktūriniai veiksniai, tačiau bet kuriuo atveju atotrūkis akivaizdus.

Trečia, VĮ amortizacinių atskaitymų, tenkančių įmonių gamybos kaštams, įvertinimas dar labiau atitrūko nuo realaus dydžio nei ilgalaikio materialaus turto įvertinimas, kadangi remiantis Vyriausybės 1994 m. kovo 28 d. nutarimu Nr. 206 valstybinėms ir valstybinėms akcinėms įmonėms suteikta teisė 1994–1996 m. mažinti susidėvėjimui (amortizacijai) numatytas sumas iki 1993 m. apskaičiuotų sumų dydžio. Sprendžiant iš amortizacinių atskaitymų ir ilgalaikio materialaus turto santykio (3 lentelė), VĮ tuo pasinaudojo.

Kitas neigiamas ilgalaikio turto nepakankamo indeksavimo padarinys yra tai, kad didinant kapitalą iš papildomų įnašų neteisingai pasiskirsto kapitalas tarp akcininkų ir su tuo susijusios jų teisės. Tai atskira tema ir šiame straipsnyje ji neplėtojama.

Veiklos rūšis	Įmonių rūšis	Amortizacinių atskaitymų ir ilgalaikio materialaus turto vertės santykis metų pabaigoje (%)					Ilgalaikio materialaus turto indeksavimo vidutiniai koeficientai (kartais)		
		1991 m.	1992 m.	1993 m.	1994 m.	1995 m.	1992 m.	1994 m.	1995 m.
Iš viso	VĮ	3,1	1,37	3,6	2,6	2,9	4,47	8,28	1,4
	AB		3,1	5,1	4,4	4,5	4,47	4,43	1,2
Kasybos pramonė ir karjerų eksploatavimas	VĮ		3,5	4,4	1,9	2,1	4,37	9,43	1,27
	AB		3,1	5,2	2,1	2,0	-	4,4	1,2
Apdirbamoji pramonė	VĮ	3,6	1,7	4,7	3,5	4,0	4,67	6,8	1,29
	AB		3,0	5,4	4,3	4,5	4,56	5,2	1,23
Elektros, dujų ir vandens tiekimas	VĮ		0,77	2,8	1,9	2,4	4,74	10,0	1,46
	AB		-	3,3	10,0	2,1	-	2,4	1,0
Statyba	VĮ	3,5	1,4	1,9	6,4	5,5	5,0	12,0	1,48
	AB		5,1	6,1	4,9	5,1	4,2	4,06	1,18
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	VĮ	2,9	2,1	2,7	2,6	3,5	4,6	5,9	1,32
	AB		2,9	3,0	3,8	4,2	4,5	2,9	1,15
Transportas ir sandėliavimas	VĮ	4,4	1,35	3,9	4,2	4,0	4,68	6,3	1,37
	AB		2,2	8,0	5,7	6,9	4,34	2,7	1,11
Paštas ir ryšiai	VĮ	2,9	1,07	3,5	3,4	3,3	4,75	7,7	1,45
	AB		11,1	7,4	7,1	3,3	4,0	1,06	1,02

Dėl to, kad ilgalaikis materialus turtas neindeksuotas reikiamu dydžiu ir suteikta teisė VĮ mažinti amortizacinius atskaitymus, įmonių efektyvumo rodikliai, parodomi statistikos biuletenyje (pateikiami 1 lentelėje), yra padidinti. Tikrieji rodikliai turėtų būti kitokie:

- veiklos pelno norma – mažesnė, kadangi pelnas padidintas amortizacinių atskaitymų sąskaita;
- kapitalo rentabilumo rodiklis – gerokai mažesnis, kadangi ataskaitose pelnas padidintas amortizacinių atskaitymų sąskaita ir kapitalas sumažintas dėl nepakankamo jo indeksavimo.

Efektyvumo rodikliai yra padidinti visoms, t. y. abiejų nuosavybės formų įmonėms. Tačiau AB rodikliai yra padidinti daugiau nei atitinkami VĮ rodikliai. Tokio teiginio argumentai:

- daug mažesnis AB nei VĮ 1994 m. ilgalaikio materialaus turto indeksavimo koeficientas. Visos Lietuvos AB jis mažesnis 1,87 karto, pramonės AB – 1,31 karto, statybos – 3 kartus, didmeninės ir mažmeninės prekybos AB – du kartus, transporto ir sandėliavimo – 2,33 karto. Mažesnis jis ir indeksavus materialų turtą pagal 1995 m. gruodžio 31 d. būklę (3 lentelė);
- daug mažesnė amortizacinių atskaitymų dalis sąnaudų struktūroje. Visų Lietuvos AB 1994 m. ji sudarė 2,4 proc., VĮ – 5 proc. 1995 m. atitinkamai 6,4 proc. ir 2,3 proc. Panašios proporcijos ir pagal veiklos rūšis (4 lentelė).

Iš stambesnių ekonominės veiklos rūšių didžiausias kapitalo rentabilumo skirtumas statybos AB ir VĮ. 1994 m. rentabilumas buvo atitinkamai 59,6 proc. ir 2,3 proc., 1995 m. – 24,9 proc. ir 0,7 proc. (1 lentelė). Tačiau šioje šakoje didžiausias ir ilgalaikio materialaus turto indeksavimo vidutinių koeficientų skirtumas: VĮ ilgalaikis turtas 1994 m. indeksuotas koeficientu 12, AB – tik 4,06 (3 lentelė). Būtent tai lemia ir amortizacinių atskaitymų dalies sąnaudų struktūroje skirtumą ir rentabilumo rodiklių skirtumą.

Sunku būtų tiksliai nustatyti, kokia turėtų būti amortizacinių atskaitymų dalis veiklos sąnaudų struktūroje, tačiau turint omenyje esamą gamybinių pajėgumų panaudojimo lygį ir anksčiau buvusią sąnaudų struktūrą, turto indeksavimo ir kainų indeksų skirtumą, pagrindinio kapitalo suvartojimo dalį BVP, manytina, kad ji turėtų būti ne mažiau kaip tris kartus didesnė. O

tai, kad veiklos pelnas, netgi, kaip konstatuota, padidintas amortizacinių priskaitymų sąskaita, tik 1,68 karto didesnis už priskaičiuotą amortizacijos sumą, rodo, kad Lietuvos ekonomika apskritai "pravalgo" savo kapitalą.

4 lentelė. Amortizacinių atskaitymų dalis gamybos išlaidose Lietuvos įmonėse (%)

Veiklos rūšis	Įmonių rūšis	1990 m.	1991 m.	1992 m.	1993 m.	1994 m.	1995 m.
Iš viso	VĮ	-	3,2	0,6	0,8	5,0	6,4
	AB		0,9	0,6	0,6	2,4	2,3
Kasybos pramonė ir karjerų eksploatavimas	VĮ	-	-	4,3	1,2	4,5	6,1
	AB	-	-	9,4	1,6	3,6	4,3
Apdirbamoji pramonė	VĮ	10	3,0	0,7	0,9	4,6	5,2
	AB		1,3	1,0	0,8	3,7	3,7
Elektros, dujų ir vandens tiekimas (1990-1991 m. - elektroenergetika)	VĮ	34,5	6,7	0,3	0,7	4,0	6,3
	AB		-	-	0,3	2,7	2,1
Statyba	VĮ	-	3,5	1,3	1,2	6,1	5,7
	AB	-	0,5	1,2	0,8	2,2	2,6
Didmeninė ir mažmeninė prekyba	VĮ	-	2,4	0,1	0,1	1,0	1,5
	AB	-	0,3	0,2	0,2	0,7	0,7
Transportas ir sandėliavimas	VĮ	-	7,1	1,1	1,5	8,9	12,2
	AB	-	0,8	1,6	2,4	5,2	5,4
Paštas ir ryšiai	VĮ	-	11,9	3,0	3,2	13,1	11,0
	AB	-	11,7	12,5	4,5	4,9	5,4

Šaltiniai: Lietuvos statistikos metraštis, 1990 metai. V., 1991. P. 141; Lietuvos statistikos metraštis, 1991 metai. V., 1992. P. 139; Lietuvos Respublikos ūkio 1991 m. finansiniai rodikliai. V., 1992; Lietuvos Respublikos ūkio 1992 m. finansiniai rodikliai. V., 1993; Įmonių finansiniai rodikliai 1993 metais. V., 1994. P. 49, 69; Įmonių finansiniai rodikliai 1994 metais. V., 1995. P. 49, 69; Įmonių finansiniai rodikliai 1995 metais. V., 1996. P. 46, 64.

Prisimintina, kad iki šiol tebesitęsianti apyvartinio kapitalo trūkumo problema iškilo 1991 m. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės šiuo klausimu yra konstatavęs, kad 1991 m. galiojusi kaštų skaičiavimo metodika, kai gamybos kaštuose materialinės sąnaudos buvo ap-

skaitomos ankstesne, t. y. gerokai žemesne, jų įsigijimo kaina, sąlygojo, kad tariama ekonomija nepagrįstai padidino pelną, iš kurio savo ruožtu buvo daromi atskaitymai į biudžetą, nemažai skirta premijoms, dividendams ir kt. išmokėti. Analogiškai galima tvirtinti, kad ilgalaikio materialaus turto nepakankamo indeksavimo politika ir to sąlygojama amortizacijos atskaitymų sumažinimo praktika yra antrosios bangos – pagrindinio kapitalo trūkumo – generatoriumi.

Nagrinėjant Tarybų Sąjungos ekonomikos krizės priežastis, tarp svarbiausių buvo nurodomas nepajėgumas finansuoti pakankamus grynus kapitalinius įdėjimus ir užsienio skolos bei jos aptarnavimo išlaidų didėjimas. Kokią krizę sukels Lietuvos ūkyje amortizacinė ir investicinė politika, neužtikrinanti netgi paprastos gamybos priemonių reprodukcijos? Tai jau pagrindinio ekonomikos principo – atsiperkamumo – pažeidimas. Suprantant, kad ženkliai sumažėjusios gamybos apimtys yra nepakankamos tam, kad produkcijos ir paslaugų realizavimo pajamos kompensuotų kintamus ir fiksuotus gamybos kaštus, ir sutinkant, kad kai kurių gamybos priemonių panaudojimas gamyboje naujomis produkcijos realizavimo sąlygomis yra problemiškas, vis dėlto nereikėtų taikstyti su tuo, kad tikroji padėtis pridenigiama dirbtinai pagerintų rodiklių skraiste ir kartu sukuriamos prielaidos turtui iššvaistyti.

Tai, į ką straipsnyje bandyta atkreipti dėmesį, galima reziumuoti šitaip:

1. Statistiniai duomenys rodo, kad akcinės bendrovės dirba su didesne rizika, bet efektyviau nei valstybinės įmonės. Didesnio darbo efektyvumo priežastys įvairios, tačiau kai kurios jų yra objektyvios, ne nuo įmonės pastangų priklausančios, t. y. struktūrinio pobūdžio. Tačiau tikrasis efektyvumo skirtumas nėra toks didelis.

2. Gamybos efektyvumo rodikliai yra padidinti. Pelnas padidintas amortizacinių atskaitymų sąskaita, kapitalo rentabilumo rodikliai – padidinto pelno ir sumažinto kapitalo sąskaita. Šie rodikliai akcinėse bendrovėse yra padidinti daugiau negu VI, ypač 1994 ir 1995 metais.

3. Su privatizavimu glaudžiai susijusi ir nesavalaikio ir nepakankamo ilgalaikio materialaus turto indeksavimo problema. Dėl nepakankamo indeksavimo ir amortizacinės politikos neužtikrinamas lėšų kaupimas ilgalaikio turto susidėvėjimui padengti. Dalis šiam tikslui skirtinų lėšų sunaudojama einama-

jam vartojimui tiek per biudžetą pelno mokesčio forma, tiek premijų, dividendų ar kitokių išmokų forma. Dabartinio pagerėjimo iliuzija kuriama investicinės krizės gilėjimo sąskaita. Tikrosioms proporcijoms atkurti ilgalaikis materialus turtas turėtų būti indeksuojamas realiu pabrangimo koeficientu.

4. Viena iš esminių priežasčių, dėl ko vangiai indeksuojamas ar visai neindeksuojamas ilgalaikis materialus turtas akcinėse bendrovėse yra nepasibaigęs teisės valdyti turtą koncentravimasis. Bet kuriuo atveju dėl to nukentėjo ir dar nukentės smulkūs akcininkai, ypač nedirbantys įmonėje. Vienas iš valstybės uždavinių siekiant apsaugoti smulkių akcininkų interesus turėtų būti reikalavimas, o ne tik rekomendavimas, indeksuoti akcinių bendrovių ilgalaikį turtą tokia tvarka, kaip tai numatyta valstybinėse įmonėse.

LITERATŪRA

1. Įmonių finansiniai rodikliai 1993 metais. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 1994.
2. Įmonių finansiniai rodikliai 1994 metais. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 1995.
3. Įmonių finansiniai rodikliai 1995 metais. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 1996.
4. Lietuvos Respublikos 1991 m. finansiniai rodikliai. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 1992.
5. Lietuvos Respublikos ūkio 1992 m. finansiniai rodikliai. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 1993.
6. Lietuvos statistikos metraštis, 1991 metai. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius: Informacinis-leidybinis centras, 1992.

LE RENDEMENT DU CAPITAL ET LES PROVISIONS POUR DEPRECIATION DES ENTREPRISES PRIVATISEES ET PUBLIQUES

Bronislava Barzdenytė

RÉSUMÉ

Dans cet article ils sont analysés les ratios de taux de marge et de rentabilité des entreprises privatisées et publiques en 1991-1995 et l'influence de l'indexation insuffisante des actifs immobilisés sur indices de l'activité économique. Sur la base

des données statistiques il a fait voir que le taux de marge d'exploitation et surtout les ratios de taux de rentabilité économique des sociétés anonymes sont agrandis plus que celles des entreprises publiques. Il est montré qu'à cause de l'indexation insuffisante des actifs et de la politique d'amortissement, les dotations aux comptes d'amortissement n'assurent pas de remplacement des actifs immobilisés, qu'ils sont formées les suppositions pour détournement des biens publics, qu'ils sont infractés les intérêts des actionnaires bailleurs de fonds. Il est constaté qu'il est nécessaire d'indexer obligatoirement les actifs immobilisés des entreprises de tous types sur l'indice réel.

The Effectiveness of Capital and Depreciation of the Long-Term Assets in Privatized and Public Enterprises.